

PRIKAZ HRVATSKI SVADBENI OBIČAJI

Zorica Vitez. *Golden marketing* - Tehnička knjiga, Zagreb 2003, 263. str.

Među značajnim događajima koji obilježuju tijek ljudskoga života važno mjesto zauzima čin sklapanja braka. Taj prijelaz iz jednoga društvenoga statusa u drugi gotovo je uvijek popraćen određenim ceremonijalom. Razumije se, ceremonijal se razlikuje od jedne do druge društvene skupine, od jednog do drugog geografskog područja, od jednog do drugog socijalnog sloja, jer je sam po sebi izraz baštinjene kulture, sustava vrijednosti i prevladavajućeg pogleda na svijet i život dotične zajednice. No svadbeni ceremonijal nije samo pojava minuloga doba. I većina naših suvremenika osjeća potrebu da čin sklapanja braka protekne kao svetkovina na kojoj uz par mladenaca specifičnim obrascem ponašanja sudjeluje i veći broj osoba. Nedvojbeno, riječ je o univerzalnoj i svevremenskoj pojavi. Što u toj pojavi odlikuje hrvatske tradicije svojom je knjigom *Hrvatski svadbeni običaji* nastojala odgovoriti Zorica Vitez.

Elaboraciji toga zahtjevnoga problema autorica je prišla dvama putovima. U prvom je dijelu knjige ponudila sustavni pregled cjelokupnih svadbenih događanja kakve je prakticiralo seljačko stanovništvo Hrvatske u prvoj polovici 20. st. Prikaz toga vrlo razgranatoga tijeka ceremonijala, koji obuhvaća raspon od opisa prilika za upoznavanje budućih mladenaca do poslijepirnih praksi, sastavila je na temelju mnoštva etnografskih izvora brojnih zapisivača. Svjesna svih manjkavosti toga obimnoga korpusa etnografske građe (o kojima raspravlja u uvodnom poglavlju), prikazala ga je u obliku određenoga modela. Ne opterećujući ga mnogobrojnim pojedinostima i razlomivši ta raznolika zbivanja u kratka potpoglavlja, postigla je dinamično štivo, konzumentno i nestručnom čitatelju. Iz tako učinjene retrospektive razvidno je koji su dijelovi svadbenih praksi bili zajednički na cijelom hrvatskome teritoriju, a koji su svojinom tek pojedinačnih područja.

Kompendij ruralnih svadbenih običaja u Hrvatskoj Zorica Vitez u nastavku knjige dopunjuje osobnim istraživanjima određenih lokalnih ili regionalnih svadbenih tradicija. Rasprave o svadbenim običajima iz Hrvatskog zagorja te na jadranskim otocima Šolti i Zlarinu, koje je izučavala 70-tih i 80-tih godina 20. st. zorne su ilustracije donekle uopćenome pregledu iz prvoga dijela teksta, ali i putokaz za sučeljavanje s promjenama što su se događale u svadbenom ceremonijalu prakticiranom u drugoj polovici 20. st. Osobnim istraživanjima pridružen je i prilog *Tri moslavačke mladenke* iz pera **Zvezdane Antoš** te prilog *Gospa mlada z Gornjeg Vrapča* **Iris Biškupić-Bašić**. Oba priloga reflektiraju promjene koje se događaju u posljednjim desetljećima 20. st.

No dok su u ovim dijelovima knjige prezentirana događanja i prakse koji još pripadaju ruralnoj sredini, na narednim stranicama Zorica Vitez svoj fokus promatranja

premješta u našu suvremenu zbilju i u urbanu sredinu. Ne pretendirajući u primijenjenom metodiĉkom postupku na tzv. "vremenski odmak" te hladnu i bezliĉnu tzv. "znanstvenu objektivnost", autorica hrabro iznosi svoja osobna iskustva koja je stekla ili u svojstvu sudionice nekoliko suvremenih svadbi ili u svojstvu motriteljice raznih modernih medija (vizualnih zapisa, ĉestitki emitiranih s radijskih postaja i sl.), koje podvrgava analizi. Svojim izoštrenim pogledom za uoĉavanje katkad i banalnih pojava, pogledom koji nije lišen kritiĉnosti, stvorila je originalni dokument o jednom aspektu svetkovanja, koji je sastavni dio Źivota nas, ovdje i sada. Uradila je to biranim stilom, oslanjajuĉi se u analizi na svoje temeljito akumulirano znanje o problematici svadbenih obiĉaja. Taj znalaĉki i zreo pristup, mjestimice je vrlo duhovit, ali takoĉer protkan toplinom i humanošĉu za sudionike koje opisuje kao i razumijevanjem njihova ponašanja. Na taj je naĉin osvijetlila procese koji se, premda ih baš i nismo svjesni, zbivaju upravo pred našim oĉima danas, a koji † naizgled paradoksalno † upućuju na istodobnu i urbanizaciju i ruralizaciju pojedinih fenomena.

Tako sroĉeno štivo, dopunjeno mnoŹinom vrsno izabranih i u knjizi ukusno rasporeĉenih starih i suvremenih fotografija, nije samo dobitak za hrvatsku etnologiju, veĉ moŹe biti privlaĉno i širokoj javnosti. Radoznalijem ĉitatelju jedino ĉe nedostajati popis literature i izvora kojima se autorica sluŹila. No nedvojbeno jest, da ĉe uz veĉ dosad objavljene sinteze uglednoga izdavaĉa **Golden marketing** o hrvatskim boŹiĉnim obiĉajima (Dunje Rihtman-Auguštin, 1995.), uskrsnima (Jasne Ćapo Źmegaĉ, 1997.) te pokladnima (Ivana Lozice, 1997.) i sinteza Zorice Vitez o svadbenim obiĉajima pridonijet spoznajama o hrvatskome biĉu.

Aleksandra Muraj